

پژوهش کیفی

راهنمای طراحی و کاربرست

شاران بی. میریام
الیزابت جی. تیسدل

ترجمه
دکتر علیرضا کیامنش
دکتر مریم دانای طوس

تهران

۱۳۹۸

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)
پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
هفت	پیشگفتار مترجمان
۱	پیشگفتار نویسندگان
۹	درباره نویسندگان
بخش اول: طرح پژوهش کیفی	
۱۵	فصل اول: پژوهش کیفی چیست؟
۳۴	فصل دوم: شش طرح رایج پژوهش کیفی
۵۷	فصل سوم: بسط پارادایم کیفی
۸۹	فصل چهارم: طراحی مطالعه و انتخاب نمونه پژوهش
بخش دوم: گردآوری داده‌های کیفی	
۱۲۰	فصل پنجم: انجام مصاحبه کارآمد
۱۵۴	فصل ششم: مشاهده گر دقیق
۱۷۹	فصل هفتم: استخراج داده از اسناد و محصولات ساخته شده
بخش سوم: تحلیل و گزارش داده‌های کیفی	
۲۱۲	فصل هشتم: تحلیل داده‌های کیفی
۲۵۶	فصل نهم: پرداختن به روایی، پایایی و اخلاق
۲۸۶	فصل دهم: نوشتن گزارش پژوهش کیفی
۳۱۲	پیوست: بخش روش‌شناسی پژوهش کیفی
۳۱۸	منابع
۳۳۳	فهرست واژگان
۳۳۸	نمایه موضوعی

پیشگفتار مترجمان

تسلط طولانی مدت رویکرد کمی بر تحقیقات علمی به علت عدم توانایی در حل مسائل موجود در زمینه‌های مختلف علمی از جمله علوم تربیتی و روان‌شناسی در دهه‌های آخر قرن بیستم با چالشی جدی مواجه شد. چالش گران‌کسانی بودند که یک رویکرد را برای پاسخ‌گویی و حل انواع گوناگون سؤال‌ها و مسائل پژوهشی مناسب و کامل نمی‌دانستند. جدال دو پارادایم که در ادبیات پژوهش از آن با نام «جنگ دو پارادایم» یاد می‌شود، حاصل تفکر اندیشمندانی بود که ادعا می‌کردند رویکرد آنان بهتر است. چالش موجود به این نتیجه ختم شد که سؤال‌ها و مسائل مورد نظر، تعیین‌کننده روش پژوهش هستند. به بیان دیگر، برای بعضی از سؤال‌ها و مسائل، بهترین روش پژوهش، کمی و برای سؤال‌ها و مسائل دیگر، بهترین روش پژوهش، کیفی است؛ مثلاً، زمانی که با یک مسئله یا پدیده‌ای روبه‌رو می‌شویم که دانش کافی درباره آن وجود ندارد و یا قصد کشف و دریافت اطلاعات بیشتر و کامل‌تر درباره موضوع یا پدیده‌ای داریم رویکرد کیفی، تنها رویکرد مناسب است. می‌توان گفت، آنچه در پژوهش مهم است و باید مورد توجه قرار گیرد، برنامه‌ریزی و اجرای پژوهش به صورتی است که به بهترین وجه به مسائل و سؤال‌های پژوهش پاسخ دهد.

کتاب پژوهش کیفی: راهنمای طراحی و کاربریست بیانگر تلاش نویسندگان آن برای شرح پژوهش کیفی به شیوه روایتی و در قالب راهنمای عملی برای بیان تفکرهای جدید درباره این نوع پژوهش است. کتاب با معرفی ویژگی‌های عمومی رویکرد پژوهش کیفی، از پژوهش کیفی پایه به عنوان یکی از راهبردهای این رویکرد نام می‌برد و برای این روش چهار ویژگی عمده معرفی می‌کند: (۱) بر فرایند فهم و درک معنا از دیدگاه شرکت‌کنندگان تمرکز می‌شود؛ (۲) ابزار اصلی گردآوری و تحلیل داده‌ها خود پژوهشگر است. وی از طریق ارتباط کلامی و غیر کلامی فهم خود را بسط می‌دهد، اطلاعات را پردازش می‌کند، برداشت‌ها و تفسیرهای خود از یافته‌ها را برای بازبینی و اطمینان از محصول با شرکت‌کنندگان در میان می‌گذارد، و پاسخ‌های غیرعادی یا پیش‌بینی نشده را کشف می‌کند؛ (۳) پژوهشگران از پژوهش کیفی به این دلیل استفاده می‌کنند که نظریه‌ای وجود ندارد یا نظریه‌های موجود برای تبیین پدیده مناسب نیستند. بنابراین ویژگی مهم دیگر پژوهش کیفی فرایند استقرایی یا حرکت از جزء به کل است؛ و (۴) از نقل قول‌های حاصل از مصاحبه با شرکت‌کنندگان، یادداشت‌های میدانی و مشاهدات جهت انتقال آنچه در مورد پدیده شناسایی و کشف شده، برای ارائه توصیفی غنی و جامع از آن استفاده می‌شود.

راهبردهای دیگر از جمله داده‌بنیاد، روایتی، پدیدارشناسی، قوم‌نگاری، و مطالعه موردی علاوه بر داشتن ویژگی‌های عمومی ذکر شده، هر یک، ویژگی‌های خاص خود را هم دارند. از آنجا که تفاوت میان این رویکردها برای پژوهشگرانی که در عرصه پژوهش کیفی، مبتدی هستند چندان واضح نیست، کتاب حاضر به تمایز میان انواع متداول و نیز واکاوی هم‌پوشی آن‌ها، مقایسه روش‌های کیفی با روش‌های کمی و مرور روش‌های ترکیبی، اقدام‌پژوهی، پژوهش انتقادی و پژوهش هنرمحور می‌پردازد. خوانندگان می‌توانند با توجه به مسئله و سؤال‌های پژوهش خود و توجه به ویژگی‌های عمومی و اختصاصی راهبردهای ارائه‌شده، راهبرد مناسب را برای پژوهش کیفی خود انتخاب کنند.

مطالب کتاب در سه بخش و ده فصل تنظیم شده است. بخش اول، شامل چهار فصل، ضمن معرفی پژوهش کیفی و شش طرح متداول در این حوزه، پارادایم کیفی را بسط داده، روش‌های ترکیبی، اقدام‌پژوهی، انتقادی و پژوهش هنرمحور را به عنوان راهبردهای این پارادایم معرفی می‌کند. در پایان این بخش، چگونگی طراحی مطالعه و انتخاب نمونه در پژوهش‌های کیفی به‌دقت بحث شده است. بخش دوم به صورت گسترده به روش‌های جمع‌آوری داده‌های کیفی می‌پردازد و در سه فصل روش‌های مختلف مصاحبه، مشاهده و استخراج داده از اسناد و محصولات ساخته‌شده را معرفی می‌کند. بخش نهمی به تحلیل و گزارش داده‌های کیفی اختصاص دارد. در این بخش، چگونگی تحلیل داده‌های کیفی، مسائل روایی، پایایی و اخلاق در پژوهش کیفی و همچنین شیوه‌های نوشتن گزارش پژوهش کیفی به صورت جامع معرفی شده است.

با توجه به نسخه چهارم کتاب و انتشار آن در سال ۲۰۱۶، و همچنین کمبود منابع علمی در حوزه پژوهش کیفی در کشور، ترجمه این کتاب برای علاقه‌مندان به زمینه‌های رویکرد کیفی و همچنین رویکرد ترکیبی مناسب تشخیص داده شد. در ترجمه تلاش شده است ضمن وفاداری کامل، ترجمه تا حد ممکن سلیس و روان باشد. این احتمال وجود دارد که در عمل کمبودها و ضعف‌هایی دیده شود. امید داریم خوانندگان محترم بر ما منت نهاده، با بیان نظرات انتقادی و هدایتگر خود، به تقویت کیفیت کار مترجمان و بهبود کتاب (در صورت تجدید چاپ) کمک نمایند.

مریم دانای طوس

علیرضا کیامنش

پیشگفتار نویسندگان

پژوهش کیفی یک زمینه مطالعاتی رشد یافته است که پیشینهٔ اساسی، نشریات پژوهشی مخصوص، گروه‌های ذی‌نفع، و همایش‌های برنامه‌ریزی شده و منظم خاص خود را دارد. در حقیقت، به روز بودن برای هر پژوهشگری کار بسیار دشواری است. ون ماین^۱ (۲۰۱۱) با شوخ‌طبعی تلاش برای «همگام بودن» با تحولات قوم‌نگاری را به مثابه نوعی پژوهش کیفی توصیف می‌کند:

اکنون صنعت قوم‌نگاری شامل تولید بی‌وقفهٔ تک‌نگاری‌های^۲ معتبر، مرور جامع پیشینه، راهنمای روش، دائرةالمعارف مفاهیم و نظریه‌ها، شرح فرانتقادی^۳، مجموعه‌های مضمون‌دار^۴، کتاب‌های راهنمای بسیار باارزش و راهگشا، مقاله در نشریه‌های علمی پژوهشی تأیید شده و نیمه‌تأیید شده، ارائه رسمی سخنرانی و مقاله که توسط چند جامعه دانشگاهی برگزار می‌شود، نشریات برخط^۵، وبلاگ، اتاق گفتگوی موضوعی، تابلوی پیام، گردهمایی^۶، وبگاه شبکه اجتماعی و غیره است. پس اگر پرسیده شود چگونه یک نفر می‌تواند با این وضعیت بی‌وقفه ادامه دهد پاسخ این است که نمی‌تواند، زیرا مطالب بالقوه معتبر بسیار زیاد هستند و تعداد نظریه‌ها، مسائل، موضوع‌ها و مفاهیم جدید و نقدهای جدید بر آثار پیشین با گذشت زمان زیادتر می‌شوند. به نظر می‌رسد بهترین کاری که می‌توان انجام داد این است که به صورت گزینشی، کارهای نسبتاً مرتبطی که انجام می‌شود را دنبال کرد و بسط داد و بقیه را تا حدودی نادیده گرفت (ص ۱۴۶).

1. Van Maanen

2. monograph

3. meta-critical

۴. themed anthologies: اثری به اندازهٔ یک کتاب که شامل داستان‌های کوتاه، مقاله‌ها یا اشعاری است که

نویسنده‌های مختلف دربارهٔ یک مضمون، مفهوم یا موضوع نوشته‌اند. مجموعه داستان‌های کوتاه مضمون‌دار بسیار

متداول هستند - م.

5. online

6. forum

با این حال، آنچه در میان تعداد فزاینده منابع برای انجام پژوهش کیفی ثابت باقی مانده است، نیاز به یک راهنمای عملی برای طراحی و کاربست این نوع پژوهش است. پژوهش کیفی: راهنمای طراحی و کاربست، بیانگر تلاش ما برای شرح پژوهش کیفی به شیوه روایتی است که به راحتی می توان آن را دنبال کرد و برای پژوهشگران مبتدی و نیز باتجربه قابل استفاده است. این کتاب در اصل، یک راهنمای عملی است نه اینکه فقط یک کتابچه «آشپزی» برای انجام پژوهش کیفی باشد؛ خواننده ها همچنین می توانند زیربنای نظری و فلسفی این پارادایم پژوهشی را نیز درک کنند.

این ویرایش کتاب پژوهش کیفی: راهنمای طراحی و کاربست، بیانگر جدیدترین تفکر درباره پژوهش کیفی و درک آن است. نخستین ویرایش این کتاب (۱۹۸۸) بر مطالعه موردی^۱ کیفی متمرکز بود؛ در ویرایش دوم (۱۹۹۸) مطالعه موردی اهمیت ثانوی داشت. در ویرایش سوم (۲۰۰۹) به مطالعه های موردی کیفی کمتر توجه شد. این ویرایش، یعنی ویرایش چهارم، تا حد زیادی بر پژوهش کیفی تفسیری^۲/ساختارگرایانه^۳ متمرکز دارد، که در آن مطالعه موردی کیفی یک طرح متداول است که همراه با آنچه ما پژوهش کیفی پایه^۴، قوم نگاری^۵، نظریه داده بنیاد^۶، پژوهش روایتی^۷ و پژوهش کیفی پدیدارشناسی^۸ می نامیم معرفی شده است. درحقیقت، ما فصل مربوط به انواع پژوهش کیفی را حفظ و به روز کرده ایم زیرا تجربه های تدریس و اجرای کارگاه های مختلف مشخص کرد که تفاوت میان این رویکردها برای پژوهشگرانی که در عرصه پژوهش کیفی مبتدی هستند چندان واضح نیست - از این رو، فصلی به ایجاد تمایز میان این انواع متداول و نیز واکاوی هم پوشی های آنها اختصاص داده شد.

دو تغییر قابل توجه دیگر در ویرایش چهارم کتاب پژوهش کیفی: راهنمای طراحی و کاربست (۲۰۱۶) وجود دارد: (۱) فصل جدیدی درباره طرح های پژوهشی اضافه شده است که در آن تا حد زیادی روش های کیفی با روش های دیگری که بیشتر کمی و یا خلاقانه هستند

-
1. case study
 2. interpretive
 3. constructivist
 4. basic qualitative study
 5. ethnography
 6. grounded theory
 7. narrative inquiry
 8. phenomenological qualitative study

به کار گرفته شده‌اند. در این فصل روش‌های ترکیبی^۱، اقدام پژوهی^۲، پژوهش انتقادی^۳ و پژوهش هنرمحور^۴ مرور می‌شوند. تغییر قابل ملاحظه دیگر در این ویرایش، توجه بیشتر به چگونگی نفوذ فناوری - مثلاً منابع داده برخط^۵ و بسته‌های نرم‌افزاری تحلیل داده‌های کیفی^۶ - در فرایند پژوهش است.

این کتاب همچنان در حوزه فعالیت‌های کاربردی قرار دارد. شرکت‌کنندگان در کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی ما از حوزه‌های مختلف از جمله زمینه‌های پرستاری، خدمات اجتماعی، مدیریت، بخش اداری، مشاوره، بخش مذهبی، کسب و کار، سالمندشناسی، و توسعه منابع انسانی، و نیز هر یک از زیرمجموعه‌های تعلیم و تربیت آمده‌اند. اگرچه، زمینه فعالیت ما تعلیم و تربیت بزرگ‌سالان است و بنابراین، نمونه‌های زیادی از تعلیم و تربیت و آموزش بزرگ‌سالان وجود دارد، تلاش کرده‌ایم نمونه‌هایی از انواع زمینه‌های کاربردی را ارائه دهیم. مطمئناً روش‌های طراحی و کاربست یک مطالعه کیفی در این زمینه‌ها شبیه یکدیگرند.

ویژگی مشخص دیگر این کتاب، تمرکز بر توصیه دقیق و کاربردی برای انجام پژوهش است و در همین راستا فن انجام یک پژوهش کیفی به شیوه‌ای ساده و صریح ارائه می‌شود. طراحی یک پژوهش کیفی، گردآوری و تحلیل داده‌ها و نوشتن گزارش تحقیق موضوع‌هایی هستند که به صورت منطقی و کافی با ارائه مثال تشریح می‌شوند تا به پژوهشگر تازه‌کاری که مشتاق راهنمایی در فرایند این نوع تحقیق است کمک شود. تجدیدنظر در این فصل‌ها تا حد زیادی از دسترسی ما به تقریباً یک دهه منابع منتشر شده از زمان سومین ویرایش؛ پژوهش خود ما؛ راهنمایی ده‌ها رساله کیفی؛ و به‌ویژه اجرای برنامه دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت^۷ شارون^۸ در زمینه روش‌های پژوهش کیفی در آفریقای جنوبی، سنگاپور، مالزی و کره جنوبی بهره برده است. حاصل این کارگاه‌های عملی^۹ فنون، منابع و راهبردهایی هستند که در درک و انجام پژوهش کیفی به یادگیرندگان کمک می‌کنند. بنابراین، برای ویرایش چهارم این کتاب، ما به پیشینه جدید در این زمینه و نیز تجربه‌های خویش در زمینه پژوهش

-
1. mixed methods
 2. action research
 3. critical research
 4. arts-based research
 5. online data sources
 6. qualitative data analysis software packages
 7. certificate programs
 8. Sharan
 9. hands-on workshops

کیفی متوسل شدیم. در نتیجه، مخاطب‌های این کتاب، متخصصان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی در زمینه فعالیت‌های کاربردی هستند که به فهم بنیادی درباره چگونگی طراحی و انجام یک پژوهش کیفی علاقه‌مند هستند.

طرح کلی محتوای کتاب

سازمان‌دهی این متن فرایند انجام یک پژوهش کیفی را منعکس می‌کند. بخش اول دارای چهار فصل است. نخستین فصل درباره ماهیت پژوهش کیفی است؛ فصل دوم چندین نوع رایج پژوهش کیفی و فصل سوم طرح‌های دیگری را پوشش می‌دهد که در آن‌ها روش‌های کیفی بخش مهمی از روش‌شناسی پژوهش را تشکیل می‌دهند. چهارمین فصل، رویه طراحی یک پژوهش کیفی را از شناسایی کمبود در دانش پایه تا شکل دادن به بیان مسئله پژوهش با پیشینه مربوط، تا انتخاب مناسب‌ترین طرح کیفی خاص برای سؤال پژوهش و تا انتخاب نمونه پژوهش شرح می‌دهد. بخش دوم شامل سه فصل است که فنون گردآوری داده‌ها را با جزئیات ارائه می‌دهد. سه فصل مطرح‌شده در بخش سوم به تحلیل داده‌های گردآوری‌شده، کنترل پایایی^۱، روایی^۲، اخلاق^۳، و نگارش گزارش پایانی می‌پردازند. همچنین، در پیوست، الگوی روش‌شناسی کیفی برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی که پیشنهاد^۴ تر یا رساله کیفی خود را تهیه می‌کنند، ارائه شده است.

فصل اول، پژوهش کیفی را در درون پژوهش به معنی عام کلمه قرار می‌دهد، درباره ریشه‌های پژوهش کیفی در جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی بحث می‌شود و به اختصار اثرگذاران آغازین در شکل‌گیری پژوهش کیفی به عنوان یک زمینه معرفی می‌شوند. بعد، در این فصل زیربنای فلسفی/معرفت‌شناختی پژوهش کیفی در مقابل سنت‌های پژوهش اثبات‌گرایانه (یا کمی)، انتقادی و پسامدرن مرور می‌شود. در این فصل، پژوهش کیفی را با توسل به شالوده‌های فلسفی آن تعریف می‌کنیم و سپس ویژگی‌های آن را برمی‌شمریم. فصل یادشده با بحث ویژگی‌های پژوهشگر و مهارت‌های مورد نیاز برای انجام یک پژوهش کیفی به پایان می‌رسد. نویسندگان انواع متنوعی از پژوهش کیفی را در سنت‌ها یا رویکردهای مختلف سازمان‌دهی کرده‌اند. در فصل دوم، انواع متداول‌تر پژوهش‌های کیفی در انواع زمینه‌های

1. reliability
2. validity
3. ethics
4. proposal

کاربردی مرور می‌شود. نخستین نوعی که بحث آن مطرح می‌شود پژوهش کیفی پایه^۱ است. این نوع، متداول‌ترین نوع پژوهش کیفی است که در تعلیم و تربیت و به احتمال زیاد در زمینه‌های عملی دیگر یافت می‌شود؛ غالباً متون دیگری که درباره پژوهش کیفی هستند نمی‌توانند این واقعیت را مدنظر قرار بدهند که شما می‌توانید یک پژوهش کیفی انجام بدهید، بدون اینکه نوع خاصی از آن (مثلاً مطالعه پدیدارشناسی، پژوهش روایتی و غیره) باشد. انواع دیگر پژوهش کیفی ضمن داشتن همه ویژگی‌های پژوهش کیفی پایه، یک بُعد اضافه هم دارند. انواع دیگر و ویژگی‌های منحصر به فرد آن‌ها که در این فصل بحث می‌شوند عبارت‌اند از پدیدارشناسی، نظریه داده‌بنیاد، قوم‌نگاری، پژوهش روایتی و مطالعه موردی کیفی.

فصل سوم، انواع متداول‌تر و جدیدتری از پژوهش کیفی را ارائه می‌دهد که مؤلفه اصلی روش کیفی را دارند، و به بسط پارادایم کیفی در دهه گذشته کمک کرده‌اند. این انواع شامل طرح‌های پژوهش ترکیبی که از هر دو روش کیفی و کمی استفاده می‌کنند، اقدام پژوهی، پژوهش انتقادی و پژوهش هنرمحور هستند. هدف از اقدام پژوهی، حل یک مسئله در عمل و ایجاد رویدادی در جریان خود فرایند پژوهش است، در حالی که پژوهش انتقادی مخصوصاً با هدف به چالش گرفتن روابط قدرت انجام می‌شود. رویکردهای هنرمحور یک یا چند صورت هنر را در فرایند گردآوری و تحلیل داده‌ها می‌گنجانند. این نوع پژوهش‌ها می‌توانند با هم هم‌پوشی داشته باشند؛ مثلاً از رویکردهای هنرمحور می‌توان در اقدام پژوهی، پژوهش انتقادی یا انواع دیگر پژوهش استفاده کرد.

دانش مربوط به نظریه و پژوهش پیشین می‌تواند به پژوهشگر کمک کند که بر مسئله مورد علاقه تمرکز کرده و واحد تحلیلی را انتخاب کند که با مسئله مورد نظر بیشترین ارتباط را داشته باشد. فصل چهارم چارچوب نظری چیست را شرح می‌دهد و نشان می‌دهد چگونه مرور پیشینه مربوط نه تنها به شناسایی چارچوب نظری مطالعه، بلکه همچنین به شکل دادن بیان مسئله کمک می‌کند. بیان مسئله، منطق پژوهش و هدف مطالعه را ارائه می‌دهد و برای تصمیم‌گیری‌های بخردانه از لحاظ انتخاب نمونه پژوهش (که در این فصل پوشش داده می‌شود)، گردآوری و تحلیل داده‌ها حیاتی است.

در سه فصل بخش دوم، فنون گردآوری داده‌ها پوشش داده می‌شوند. فصل‌های پنجم، ششم و هفتم، سه ابزار اولیه گردآوری داده‌ها را در پژوهش کیفی بررسی می‌کنند. مصاحبه، که در فصل پنجم بحث می‌شود، می‌تواند طیفی از ساختارها از فهرستی از سؤال‌های

از پیش تعیین شده تا مصاحبه کاملاً آزاد باشد که در جریان آن هیچ چیزی از قبل تعیین شده نیست. موفقیت یک مصاحبه به ماهیت تعامل میان مصاحبه گر و پاسخ دهنده و به مهارت مصاحبه گر در پرسیدن سؤال‌های خوب بستگی دارد. فصل پنجم نیز چگونگی ثبت و ارزیابی داده‌های مصاحبه را پوشش می‌دهد.

مشاهده از این جهت با مصاحبه تفاوت دارد که در جریان آن، پژوهشگر شرح دست‌اولی از پدیده مورد توجه کسب می‌کند و بر تعبیر و تفسیر شخص دیگری تکیه نمی‌کند. فصل ششم درباره شیوه مشاهده، رابطه بین مشاهده گر و مشاهده شده و شیوه ثبت مشاهده به صورت یادداشت میدانی بحث می‌کند. فصل هفتم، سوّمین منبع اولیه داده‌های کیفی را ارائه می‌کند: اسناد^۱ و محصولات ساخته شده. لفظ اسناد تعریف گسترده‌ای دارد و مجموعه‌ای از اسناد نوشتاری، آثار فیزیکی و تصاویر را پوشش می‌دهد. اگرچه ممکن است بعضی از اسناد به تقاضای محقق ایجاد شده باشند، بیشتر آن‌ها مستقل از مطالعه پژوهشی تولید می‌شوند و بنابراین منبع ارزشمندی برای تأیید بینش‌های کسب شده از مصاحبه و مشاهده ارائه می‌دهند. فصل هفتم، انواع مختلفی از اسناد، کاربرد آن‌ها در پژوهش کیفی و نقاط قوت و محدودیت‌های آن‌ها را به عنوان منابع داده‌ها پوشش می‌دهد.

تعداد زیادی از متون مربوط به پژوهش کیفی، فضای بیشتری را به بحث‌های نظری روش‌شناسی و گردآوری داده‌ها اختصاص می‌دهند تا به مدیریت واقعی و تحلیل داده‌های گردآوری شده. با این حال، ما با سال‌های زیاد تجربه تدریس و انجام پژوهش کیفی کشف کرده‌ایم که دشوارترین قسمت فرایند این نوع پژوهش، تحلیل داده‌های کیفی است. همچنین قاطعانه بر این باوریم که برای یادگیری شیوه تحلیل، هیچ چیزی را نمی‌توان جایگزین درگیر شدن واقعی خود پژوهشگر در تحلیل داده‌های گردآوری شده کرد. با وجود این، در فصل هشتم تلاش کرده‌ایم تا حد امکان بحث واضحی درباره شیوه تحلیل داده‌های کیفی ارائه کنیم. بر اهمیت تحلیل داده‌ها، ضمن اینکه گردآوری می‌شوند تأکید می‌شود؛ چند پیشنهاد برای تحلیل در آغاز مطالعه در جریان گردآوری داده‌ها نیز گنجانده می‌شود. مدیریت انبوهی از داده‌ها که ویژگی بارز یک مطالعه کیفی است موضوع دیگری است که در این فصل مورد توجه قرار می‌گیرد. در درون این فصل (فصل هشتم) راهبرد تحلیل استقرایی برای شکل دادن به مقوله‌ها یا مضامینی ارائه می‌شود که به یافته‌های پژوهش تبدیل می‌شوند. در این فصل درباره نقش برنامه‌های نرم‌افزاری و رایانه‌ای در تحلیل داده‌های کیفی نیز بحث می‌شود.

در قسمت آخر این فصل راهبردهای تحلیل داده‌های خاص انواع پژوهش کیفی که در فصل دوم بحث شد (نظیر پدیدارشناسی و پژوهش روایتی) مرور می‌شوند.

تمام پژوهشگران به تولید یافته‌های معتبر و پایا علاقه‌مند هستند. در فصل نهم، مسائل روایی و پایایی در پژوهش کیفی تشریح می‌شوند، به‌ویژه، درباره‌ی روایی درونی^۱، پایایی و روایی بیرونی^۲ بحث می‌شود، و راهبردهایی برای پرداختن به هر یک از این موضوعها پیشنهاد می‌شوند. همچنین، پژوهشگران به چگونگی انجام یک پژوهش به شیوه‌ای اخلاقی توجه دارند که به نوبه‌ی خود بر قابلیت اطمینان مطالعه می‌افزاید. فصل نهم با قسمتی درباره‌ی مسائل اخلاقی پژوهش و توجه ویژه به معضلات اخلاقی‌ای که احتمالاً در جریان پژوهش کیفی رخ می‌دهند به پایان می‌رسد. در بسیاری از مواقع، پژوهشگر توانسته است به طراحی مطالعه، گردآوری داده‌های مربوطه و حتی تحلیل آن‌ها بپردازد، اما نتوانسته است آخرین مرحله بااهمیت را انجام دهد - نوشتن نتایج پژوهش. بدون این مرحله، پژوهش مورد نظر شانس کمی برای پیشبرد دانش پایه در این زمینه یا تأثیرگذاری بر عملکرد دارد. فصل دهم برای کمک به پژوهشگران کیفی در تکمیل فرایند پژوهش از طریق نوشتن گزارش پژوهش طراحی شده است. در نیمه اول این فصل برای سازمان‌دهی فرایند نوشتن پیشنهادهایی ارائه می‌شوند - تعیین مخاطب گزارش، وفاداری به پیام اصلی، و ازپیش تعیین کردن طرح کلی گزارش. بقیه فصل بر محتوای گزارش متمرکز می‌شود - مؤلفه‌های آن و اینکه هر مؤلفه کجا مطرح شود، چگونگی نیل به توازن مناسب بین توصیف و تحلیل، و شیوه انتشار یافته‌های پژوهش.

سرانجام، در پیوست کتاب، الگویی ارائه می‌شود که برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی و دیگرانی که به راهنمایی برای نگارش فصل روش‌شناسی یا پیشنهاد یک مطالعه پژوهش کیفی نیاز دارند ایجاد شده است. این الگو، طرح کلی مؤلفه‌های فصل روش‌شناسی است و آنچه را که لازم است ذیل هر قسمت گنجانده شود تشریح می‌کند. از این طرح کلی با کمی تغییر می‌توان برای قسمت روش‌شناسی پیشنهادیه جهت دریافت کمک‌هزینه یک پژوهش کیفی استفاده کرد.

سپاسگزاری

می‌خواهیم از کسانی که به شیوه‌های مختلف در به‌ثمر رساندن ویرایش چهارم این کتاب سهمی داشته‌اند سپاسگزاری کنیم. نخست، سه نفر از کسانی که ویرایش سوم این کتاب را

1. internal validity
2. external validity

مرور کرده‌اند و پیشنهادهای بسیار مفیدی برای به‌روزرسانی و سازمان‌دهی ویرایش چهارم این کتاب ارائه کرده‌اند. همچنین، می‌خواهیم از شرکت‌کنندگان در کارگاه‌های پژوهش کیفی در قسمت‌های مختلف جهان که سؤال‌های عالی مطرح کردند و در فعالیت‌های مربوط به انجام مطالعات آزمایشی کوچک مشارکت کردند تشکر کنیم - همه این‌ها به ما امکان داد تفکر و آموزش خود را دقیق‌تر کنیم. همچنین، از دانشجویان دکتری خودمان تشکر ویژه می‌کنیم، آن‌ها اگرچه احتمالاً تعدادی دوره در زمینه پژوهش کیفی گذرانده‌اند، ضمن کار کردن در این فرایند، ما را برای بهبود آموزش و مشاوره به چالش گرفتند. در حقیقت، ما از رساله‌های آن‌ها برای شرح همراه با مثال جنبه‌هایی از فرایند مورد نظر کمک گرفته‌ایم. سرانجام، از آن گرین‌والد^۱، دانشجوی دکتری برنامه «آموزش بزرگ‌سالان» در دانشگاه ایالتی پنسیلوانیا، به سبب کمک به طیف گسترده‌ای از تکالیف پژوهشی، فنی و سازمانی مربوط به آماده شدن دست‌نوشته‌های این کتاب برای انتشار، تشکری بسیار ویژه می‌کنیم.

شاران بی. میریام الیزابت جی. تیسدل
آنین، جورجیا هریسبورگ، پنسیلوانیا

درباره نویسنده‌گان

شاران بی. میریام، استاد بازنشسته آموزش بزرگسالان و آموزش مداوم^۱ در دانشگاه جورجیا در آتن است. وی در این دانشگاه مسئولیت‌هایی نظیر تدریس دوره‌های تحصیلات تکمیلی در آموزش بزرگسالان و روش‌های پژوهش کیفی و راهنمایی پژوهش دانشجویان تحصیلات تکمیلی را داشته است. او مدرک کارشناسی خود را در سال ۱۹۶۵ در زمینه ادبیات انگلیسی از دانشگاه درو^۲، کارشناسی ارشد را در سال ۱۹۷۱ در زمینه آموزش زبان انگلیسی از دانشگاه اهایو^۳ و درجه دکتری خود را در سال ۱۹۷۸ در زمینه آموزش بزرگسالان از دانشگاه روتگرز^۴ گرفت. وی پیش از آمدن به دانشگاه جورجیا، به عنوان عضو هیئت علمی دانشگاه ایلینوی شمالی^۵، مؤسسه پلی‌تکنیک ویرجینیا^۶ و دانشگاه ایالتی^۷ خدمت می‌کرد.

پژوهش اصلی و فعالیت‌های نگارشی میریام بر آموزش بزرگسالان، پیشرفت و یادگیری بزرگسالان و روش‌های پژوهش کیفی متمرکز بوده است. او در کمیته‌های راهبری همایش سالانه پژوهش درباره آموزش بزرگسالان در آمریکای شمالی، همایش پژوهش کیفی در آموزش در دانشگاه جورجیا و کمیسیون استادان آموزش بزرگسالان خدمت کرده است. وی به مدت پنج سال، یکی از ویراستاران فصلنامه آموزش بزرگسالان^۸ بود که نشریه اصلی پژوهش و نظریه در زمینه آموزش بزرگسالان است. همچنین، یکی از ویراستاران مجموعه کتاب‌های فعالیت‌های حرفه‌ای در آموزش بزرگسالان و یادگیری مادام‌العمر^۹ بود. او برنده

-
1. continuing education
 2. Drew University
 3. Ohio University
 4. Rutgers University
 5. Northern Illinois University
 6. Virginia Polytechnic Institute
 7. State University
 8. *Adult Education Quarterly*
 9. *Professional Practices in Adult Education and Lifelong Learning*

جایزه جهانی سیریل ا. هول^۱ برای پیشینه آموزش بزرگسالان در قالب چهار کتاب متفاوت شده است. تعدادی از کتاب‌های او به زبان‌های چینی، گره‌ای، ژاپنی و فرانسوی ترجمه شده‌اند. جدیدترین آثار او شامل *راهنمای پژوهش برای آموزشگران و مربیان بزرگسالان*^۲ (با همکاری پاتریشیا کرانتون^۳، ۲۰۱۵)، *یادگیری بزرگسالان*^۴ (با همکاری لورا بی پرما^۵، ۲۰۱۴)، *یادگیری در بزرگسالی*^۶ (با همکاری رزماری کافارلا^۷ و لیزا بومگارتنر^۸، ۲۰۰۷)، *چشم‌اندازهای غیر غربی درباره یادگیری و دانستن*^۹ (۲۰۰۷) و *سوئین به روزرسانی نظریه یادگیری بزرگسالان*^{۱۰} (۲۰۰۸) هستند.

بر اساس دستاوردهای گسترده میریام در زمینه آموزش بزرگسالان، او به تالار مشاهیر بین‌المللی بزرگسالان و آموزش مداوم^{۱۱} راه یافت و نخستین کسی بود که جایزه موفقیت حرفه‌ای^{۱۲} انجمن آمریکایی بزرگسالان و آموزش مداوم^{۱۳} را دریافت کرد. او به طور منظم کارگاه‌ها و سمینارهایی درباره یادگیری بزرگسالان و پژوهش کیفی در سراسر آمریکای شمالی و آن سوی آب‌ها شامل برزیل، و کشورهایی در آفریقای جنوبی، جنوب شرقی آسیا، خاورمیانه و اروپا برگزار می‌کند. وی پژوهشگر ارشد برنامه فولبرایت^{۱۴} در مالزی، و پژوهشگر برجسته و مهمان در دانشگاه‌های کره جنوبی و آفریقای جنوبی بوده است.

الیزابت جی. تیسدل استاد آموزش بزرگسالان در دانشگاه ایالتی پن هریسبورگ و هماهنگ‌کننده برنامه‌های تحصیلات تکمیلی در آموزش بزرگسالان است. مسئولیت‌های آموزشی او شامل تسهیل دوره‌های تحصیلات تکمیلی در آموزش بزرگسالان، معنویت و

-
1. Cyril O. Houle World Award
 2. *A Guide to Research for Educators and Trainers of Adults*
 3. Patricia Cranton
 4. *Adult Learning*
 5. Laura Bierema
 6. *Learning in Adulthood*
 7. Rosemary Caffarella
 8. Lisa Baumgartner
 9. *Non-Western Perspectives on Learning and Knowing*
 10. Third Update on Adult Learning Theory
 11. International Adult and Continuing Education Hall of Fame
 12. Career Achievement Award
 13. American Association of Adult and Continuing Education
 14. senior Fulbright scholar: برنامه فولبرایت در سال ۱۹۴۶ با قانون پیشنهادی سناتور جی. ویلیام فولبرایت از ایالت آرکانزاس شکل گرفت. این برنامه توسط اداره امور آموزشی و فرهنگی وزارت امور خارجه ایالات متحده حمایت مالی می‌شود. برنامه فولبرایت سالانه تقریباً ۸۰۰۰ کمک هزینه را براساس شایستگی به دانشجویان، محققان، معلمان، متخصصان، دانشمندان و هنرمندان برای تبادلات آموزشی بین‌المللی اهدا می‌کند - م.

فرهنگ در حرفه‌های بهداشت و درمان و نیز در زمینه‌های پژوهش کیفی است. او همچنین پژوهش دانشجویان تحصیلات تکمیلی را راهنمایی می‌کند.

تیسدل مدرک کارشناسی خود را در سال ۱۹۷۷ در زمینه ریاضی از دانشگاه مین^۱، کارشناسی ارشد خود را در سال ۱۹۷۹ در زمینه مذهب از دانشگاه فوردهام^۲ و دکتری خود را در سال ۱۹۹۲ در زمینه آموزش بزرگسالان از دانشگاه جورجیا گرفت. پیش از پیوستن به عنوان عضو هیئت علمی به ایالت پن، او دانشیار بزرگسالان و آموزش مداوم در دانشگاه ملی لوئیس^۳ در شیکاگو بود و به عنوان عضو هیئت علمی در دانشگاه آنتیوک^۴ در سیاتل خدمت می‌کرد. او از ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۹ به عنوان روحانی کلیسای کاتولیک^۵ در هر دو دانشگاه میشیگان مرکزی^۶ و دانشگاه لویولا-نیواورلئان^۷ کار کرد.

پژوهش اصلی و فعالیت‌های نگارشی تیسدل بر معنویت و فرهنگ در بزرگسالان و آموزش عالی، موضوع‌های متنوع در آموزش بزرگسالان و آموزش پزشکی و روش‌های پژوهش کیفی متمرکز بوده است. او نویسنده کتاب کاوشی در معنویت و فرهنگ در آموزش بزرگسالان و آموزش عالی^۸ (جوسی-بیس^۹، ۲۰۰۳) است. کارهای پژوهشی دیگر او در نشریات و کتاب‌های متعدد و ویرایش شده تظاهر یافته‌اند. تیسدل در کمیته‌های راهبری همایش سالانه پژوهش درباره آموزش بزرگسالان در آمریکای شمالی خدمت کرده، رئیس کمیسیون استادان آموزش بزرگسالان (از ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۴) و یکی از ویراستاران فصلنامه آموزش بزرگسالان (از ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۱) بوده است. زمینه‌های پژوهشی مورد علاقه تیسدل عبارت‌اند از: کاوش درباره آنچه از سیر و سلوک معنوی یاد گرفته می‌شود و در قالب فعالیت‌های مربوط به یوگا، موسیقی و هنر تجسم می‌یابد؛ و کاوش درباره حکمت در طبیعت^{۱۰} و نیز ماهیت حکمت^{۱۱}.

1. University of Maine

2. Fordham University

3. National-Louis University

4. Antioch University

۵. campus minister for the Catholic Church: روحانی کلیسای کاتولیک راهنمایی معنوی می‌کند و در

جهت تقویت جامعه و اعتقاد در دانشگاه و کالج تلاش می‌کند. وظایف او شامل اداره امور مربوط به عبادت،

مشاوره به دانشجویان، سازماندهی فعالیت‌های گروهی و نظارت بر امور اداری است - م.

6. Central Michigan University

7. Loyola University-New Orleans

8. *Exploring Spirituality and Culture in Adult and Higher Education*

9. Jossey-Bass

10. wisdom in nature

11. nature of wisdom